

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ελένη Ανδραδέλλη, Έλενα Ανδρέου, Κυριακή Ζαχαροπούλου,
Αντώνης Κωνσταντινίδης, Γιάννης Μυγδάνης,
Ελισσάβητ Περακάκη, Μιχαήλ Τσιαϊρας

Μουσική

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τετράδιο εργασιών

ΜΟΥΣΙΚΗ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τετράδιο εργασιών

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια / Αξιολογήτρια

Μελιγκοπούλου Μαρία

Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού Πανεπιστημίου

Αξιολογητής

Χουρδάκης Μιχαήλ

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αξιολογητής

Χίζαρης Κωνσταντίνος

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Παπαδοπούλου Λεμονιά

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρική Εμπειρογνώμονας

Παγάνη Ευγενία

Πτυχιούχος Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών

Υπεύθυνη του μαθήματος/γνωστικού αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης

Ελένη Φραγκούλη, Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ

Μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη Διδακτικών Βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

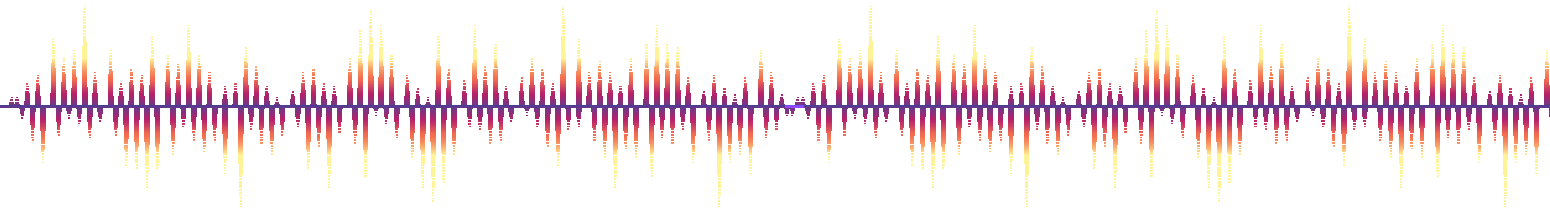
**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ελένη Ανδρεαδέλλη, Έλενα Ανδρέου, Κυριακή Ζαχαροπούλου,
Αντώνης Κωνσταντινίδης, Γιάννης Μυγδάνης,
Ελισσάβη Περακάκη, Μιχαήλ Τσιαΐρας

ΜΟΥΣΙΚΗ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τετράδιο εργασιών

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Δρ. Ελένη Ανδρεαδέλλη, Σύμβουλος Εκπαίδευσης Μουσικής

Δρ. Έλενα Ανδρέου, Σύμβουλος Εκπαίδευσης Μουσικής

Δρ. Κυριακή Ζαχαροπούλου, Διευθύντρια Μουσικού Σχολείου Τρίπολης

Δρ. Αντώνης Κωνσταντινίδης, Σύμβουλος Εκπαίδευσης Μουσικής

Δρ. Γιάννης Μυγδάνης, Εκπαιδευτικός Μουσικής Pierce - The American College of Greece

Δρ. Ελισσάβη Περακάκη, μέλος Ε.Ε.Π., Τμήμα Μουσικών Σπουδών (Ε.Κ.Π.Α.)

Δρ. Μιχαήλ Τσιαΐρας, Εκπαιδευτικός Μουσικής με ειδικευση στο πιάνο

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ & ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Δρ. Γιάννης Μυγδάνης, Εκπαιδευτικός Μουσικής Pierce - The American College of Greece

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Τετράδιο Εργασιών για το μάθημα της Μουσικής έχει σχεδιαστεί για να συμπληρώνει και να εμπλουτίζει το κύριο βιβλίο μαθητή/τριας, προσφέροντας ασκήσεις και δραστηριότητες που συνδέονται άμεσα με τις διδακτικές ενότητες. Οι ασκήσεις περιλαμβάνουν δραστηριότητες ενεργητικής ακρόασης, δημιουργικές δραστηριότητες όπως εκτέλεση, σύνθεση και αυτοσχεδιασμό, καθώς και ασκήσεις για την εμπέδωση και στη μουσική θεωρία και τη σημειογραφία.. Αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την εμπέδωση των διδαγμένων εννοιών, την ανάπτυξη δεξιοτήτων μουσικού γραμματισμού (ανάγνωση και γραφή της μουσικής) και τη δημιουργική ενασχόληση των μαθητών/τριών με τη μουσική. Περιλαμβάνονται επίσης, δραστηριότητες που ενισχύουν την κριτική σκέψη, τις δεξιότητες αξιολόγησης, την ομαδικότητα και τη χρήση τεχνολογίας, καθιστώντας το μάθημα πιο ενδιαφέρον και διαδραστικό. Ευελπιστούμε το Τετράδιο Εργασιών να αποτελέσει ένα πολύτιμο εργαλείο για τη μελέτη του φαινομένου της μουσικής, ενθαρρύνοντας την ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών και τη δημιουργική τους έκφραση!

Η συγγραφική ομάδα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κ1 Ελληνική μουσική

1	Πρωτοψάλτες και Λαμπαδάριοι, Μελοποιοί και Ερμηνευτές.....	7
2	Όλοι οι ρεμπέτες του ντουνιά.....	9
3	Οδός μελωδικών ονείρων.....	12

Κ2 Δυτικοευρωπαϊκή μουσική: έντεχνες παραδόσεις

1	Ελληνική Εθνική Σχολή και Μουσική Παράδοση.....	14
2	Μουσική και λόγος σε έργα Μπαρόκ.....	15
3	Η μουσική στην εποχή του Κλασικισμού.....	19
4	Ο πολύμορφος και αντιφατικός αιώνας του Ρομαντισμού.....	24
5	Εξηρσειονισμός.....	28
6	Μινιμαλιστική μουσική.....	29
7	Ιάnnης Ξενάκης: Μουσική και Αρχιτεκτονική.....	30

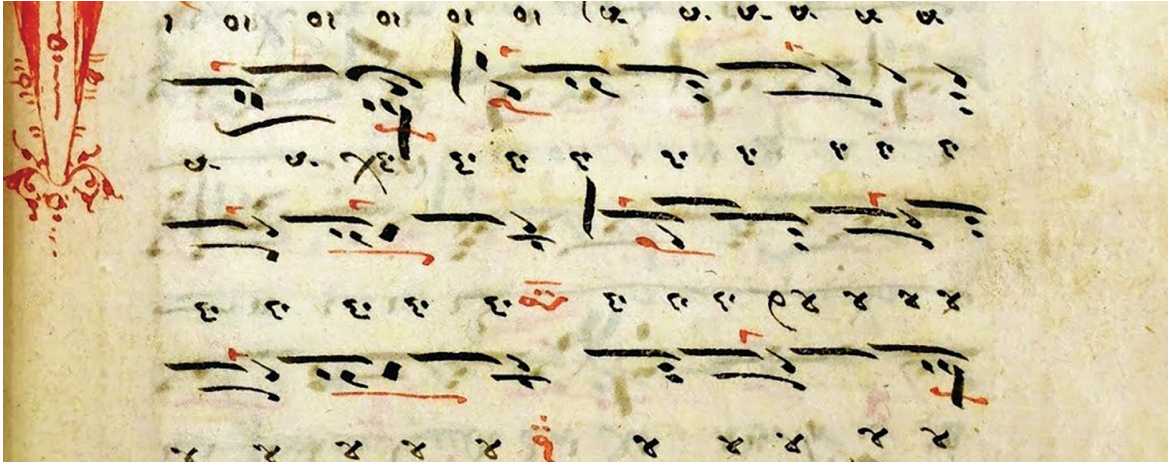
Κ3 Δημοφιλή μουσικά ρεύματα του 20ού και του 21ου αιώνα

1	Σύγχρονη Ελληνική Δημιουργία: Θ. Παπακωνσταντίνου και Σ. Μάλαμας.....	31
2	Η εποχή του Rock 'n' Roll: η επιρροή του Elvis Presley.....	32
3	Σκοτεινοί ήχοι και δυναμικά riffs: η περίπτωση της Heavy Metal.....	33
4	Band Aid: Η μουσική ως μέσο πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής.....	34
5	Εξερευνώντας τη μουσική Jazz.....	36
6	Παρακλάδια της Rock μουσικής.....	37
7	Η μαγεία της μουσικής Rhythm 'n' Blues και της Soul.....	39

Κ4 Μουσικές του κόσμου

1	Ορχήστρες με κοινωνικό μήνυμα.....	40
2	Από την παράδοση στη σύγχρονη μουσική έκφραση της Μέσης Ανατολής.....	41
3	Πολιτισμικές ρίζες και σύγχρονες αναφορές στη μουσική της Κίνας, της Ιαπωνίας και της Κορέας.....	42
4	Η τσιγγάνικη μουσική: μια πολιτιστική διαδρομή από την Ινδία στην Ευρώπη.....	44
5	Ρυθμοί και μελωδίες του Μεξικού και της Νότιας Αμερικής.....	46

ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΕΣ ΚΑΙ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΙ, ΜΕΛΟΠΟΙΟΙ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΕΣ

Επιπλέον δραστηριότητες

Στο παρακάτω μουσικό κείμενο, σημειώστε με διαστολές, τα δίσημα και τα τρίσημα μέτρα.

Ἦχος λ π δλ Νη

^{γ δλ} Πα τε ρα Υι όν ^{δλ} και Α γι όν Πνευ μα ^{δλ} Τρι α
 δα ο μο ου ου σι όν ^{δλ} και α χω ρι στον ^{γ δλ}

Προσοχή: Ο τονισμός των λέξεων στο ποιητικό κείμενο «Πατέρα, Υιόν και άγιον Πνεύμα Τριάδα ομοούσιον και αχώριστον» προσδίδει τους ισχυρούς χτύπους στην εκτέλεση της μελωδίας. Τα μέτρα που σχηματίζονται είναι κυρίως σε δύο και σε τρεις κινήσεις, δηλαδή δίσημα και τρίσημα.

Βρίσκω τα τρίσημα μέτρα

Βρείτε τους φθόγγους τραγουδήστε παραλλαγή!

Ερμηνεύστε, αρχικά *παραλλαγή* και κατόπιν *μέλος*, την παρακάτω διατονική μελωδία. Είναι γραμμένη σε ήχο πλάγιο δ' και έχει ως αρχικό φθόγγο τον Νη.

Αναζητήστε βιογραφικά και εργογραφικά στοιχεία για τους **Ιάκωβο Ναυπλιώτη, Κωνσταντίνο Πρίγγο, Θρασύβουλο Στανίτσα, Σπυρίδωνα Περιστέρη, Χαρίλαο Ταλιαδώρο**. Επιλέξτε κάποια από τις ηχογραφήσεις τους. Σχολιάστε την ερμηνεία τους στην τάξη.

Περιηγηθείτε στην ιστοσελίδα του *Ιδρύματος Βυζαντινής Μουσικολογίας*. Χωριστείτε σε ομάδες και αναζητήστε πληροφορίες για τους μεταβυζαντινούς μελοποιούς που γνωρίσαμε.

Περιηγηθείτε στην ιστοσελίδα του *Κέντρου Ερευνών και Εκδόσεων* και αναζητήστε πληροφορίες αναφορικά με ερμηνευτές και συνθέτες της βυζαντινής μουσικής. Παρουσιάστε έναν συνθέτη της επιλογής σας.

Αναζητήστε τους Πατριαρχικούς ψάλτες του 18ου και 19ου αιώνα και σχηματίστε μία χρονογραμμή με τα ονόματα και τις ημερομηνίες.

Χωριστείτε σε ομάδες και αναζητήστε πληροφορίες για τις βυζαντινές χορωδίες: **Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία, Μαΐστορες της Ψαλτικής Τέχνης, Βυζαντινός Χορός Τρόπος**. Παρουσιάστε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας στην ολομέλεια της τάξης.

ΟΛΟΙ ΟΙ ΡΕΜΠΕΤΕΣ ΤΟΥ ΝΤΟΥΝΙΑ

Επιπλέον δραστηριότητες

Τι γνωρίζετε για το Σμυρναϊκό τραγούδι; Αναζητήστε πληροφορίες και ιστορικές ηχογραφήσεις.

- Εντοπίστε την ηχογράφηση του τραγουδιού «Μινόρε Μανές» (Σμύρνη 1909), με τη φωνή του **Γιώργου Τσανάκα** και τη συνοδεία της **Σμυρναϊκής Εστουδιαντίνας**. Το 1919, το ίδιο τραγούδι ηχογραφήθηκε από τη **Μαρίκα Παπαγκίκα** στη Νέα Υόρκη. Ακούστε τις ηχογραφήσεις. Που εντοπίζετε τη βασική διαφορά των δύο ηχογραφήσεων;

Η μουσική ζωή στην Ελλάδα, ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα, επηρεάζεται από την έλευση των πρώτων κομπανιών, με μουσικούς από τη Σμύρνη και την Πόλη. Προς τα τέλη του ίδιου αιώνα, η μουσική αυτή αποτελεί έναν διαδεδομένο τρόπο ψυχαγωγίας για τα ευρύτερα λαϊκά αστικά στρώματα στην Αθήνα και στον Πειραιά, στην Ερμούπολη, στην Πάτρα, στη Θεσσαλονίκη καθώς και στις περισσότερες πόλεις που έχουν λιμάνι. Τα λαϊκά τραγούδια της Σμύρνης και της Πόλης διαδίδονται ακόμη περισσότερο στις αρχές του 20ού αιώνα. Σημειώνεται, ότι την ίδια εποχή οι πρώτες ηχογραφήσεις δίσκων γραμμοφώνου πραγματοποιούνται στη Σμύρνη, στην Πόλη, στη Θεσσαλονίκη και στις Η.Π.Α.

Η προκουαία το περίφημο «Κε» (Quais) της Σμύρνης, στις αρχές του 20ού αιώνα

Aa

Ρεμπέτικο γλωσσάρι

Εντοπίστε ιστορικές ηχογραφήσεις από την προαναφερόμενη εποχή. Πώς επηρεάζει η ανάπτυξη της δισκογραφίας τη διάδοση της μουσικής;

Τί είναι οι **εστουδιαντίνες**; Αναζητήστε ηχογραφήσεις από τη *Σμυρναϊκή Εστουδιαντίνα*. Ακούστε την «Σμυρνιαπούλα», που ηχογραφήθηκε στην Πόλη το 1908. Σε τι αναφέρεται ο στίχος του τραγουδιού και τι παρατηρείτε σε σχέση με τη μελωδία, τον ρυθμό και τα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούνται στο τραγούδι;

Γλέντι στις αρχές του 20ού αιώνα με την κομπανία του βιολιτζή Γιάγκου Βλάχου ή Αλεξίου, ή Γιοβανίκα, στη Σμύρνη.

Περιηγηθείτε στο *Εικονικό Αρχείο Κουνάδη* και αναζητήστε πληροφορίες για το ρεμπέτικο τραγούδι. Ακούστε μουσική, διαλέξτε ένα τραγούδι και περιγράψτε τις εντυπώσεις και τα συναισθήματά σας.

Χωριστείτε σε ομάδες και αναζητήστε πληροφορίες για τη **Μαρία Παπαγκίκα**, τον **Αντώνη Νταλγκά** και τον **Ευάγγελο Σωφρονίου**. Παρουσιάστε τα ευρήματά της έρευνάς σας στην τάξη.

Μαρία Παπαγκίκα

Παρακολουθήστε την εκπομπή *Παρασκήνιο*, από το αρχείο της ΕΡΤ, που είναι αφιερωμένη στους **Μάρκο Βαμβακάρη** και **Γιάννη Παπαϊωάννου**. Δημιουργήστε τα προφίλ των δύο μουσικών και εντοπίστε ομοιότητες και διαφορές.

Γιάννης Παπαϊωάννου

Το 1947, ο **Βασίλης Τσιτσάνης** ηχογραφεί την «Αχάριστη» σε δικούς του στίχους και μουσική. Στην πρώτη εκτέλεση ακούγονται η **Ιωάννα Γεωργακοπούλου**, ο **Στελλάκης Περπινιάδης** και ο συνθέτης. Ακούστε και τραγουδήστε το τραγούδι και, στη συνέχεια, δοκιμάστε να εκτελέσετε τη βασική μελωδία με τα όργανα της τάξης σας.

Am F

Δε ρώ-τη-σες τό-σον και-ρό για μέ-να πώς πέ-ρα-σα τρε

E7 Dm Am

λή στην ξε - νι- τιά. σ' α-γά-πη-σα δυ στυ-χη-σα για σέ - να,

D° E7 Am Am E7 Am

και σέρ-νο-μαι κα κούρ-γα μα-κρυ - ά.

Ποιος είναι ο Μάρκος;

Το ρεμπέτικο δεν ήταν το μόνο είδος τραγουδιού που αρχικά αντιμετωπίστηκε ως μουσική του περιθωρίου και του υποκόσμου. Την ίδια αντιμετώπιση είχαν όταν πρωτοεμφανίστηκαν, τόσο η μουσική Blues στις ΗΠΑ, όσο και η μουσική Flamenco στην Ισπανία. Πολύ

Η τετράς του Πειραιώς

αργότερα, τα παραπάνω είδη εξελίχθηκαν σε αντιπροσωπευτική μουσική των χωρών τους. Ανάλογο φαινόμενο παρουσιάστηκε και με άλλα μουσικά ρεύματα, όπως η μουσική Rock, η Hip-Hop, η Punk και η Disco, μέχρι να δώσουν το δικό τους στίγμα στον παγκόσμιο μουσικό χάρτη.

Επιλέξτε δύο μουσικά είδη, τα οποία χαρακτηρίστηκαν ως «υποκουλτούρα» και συγκρίνετε τα στυλιστικά τους χαρακτηριστικά, με το Ρεμπέτικο.

ΟΔΟΣ ΜΕΛΩΔΙΚΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ...

Επιπλέον δραστηριότητες

Επιλέξτε το αγαπημένο σας μέρος από το *Χαμόγελο της Τζοκόντας*. Περιγράψτε τις εικόνες και τα συναισθήματα που σας δημιουργεί.

Ποια τραγούδια του Μάνου Χατζιδάκι και του Μίκη Θεοδωράκη γνωρίζετε;

Το 1963, κυκλοφορεί στους κινηματογράφους η ταινία *In The Cool of The Day* (Διακοπές στην Ελλάδα). Πρόκειται για μία αμερικανοβρετανική παραγωγή, που γυρίστηκε στην Ελλάδα, σε σκηνοθεσία του Robert Stevens και με πρωταγωνιστές τον Peter Finch και την Jane Fonda. Στην ταινία, ο γνωστός τραγουδιστής **Nat King Cole**, τραγουδά το ομότιτλο με την ταινία τραγούδι.

Ακούστε το τραγούδι και αναζητείστε σχετικές πληροφορίες. Πώς είναι γνωστό το ίδιο τραγούδι στην ελληνική του εκδοχή; Ποιοι έγραψαν τη μουσική και τους στίχους και ποια γνωστή τραγουδίστρια το ηχογράφησε σε Α' εκτέλεση;

Αναζητήστε και σχολιάστε το κείμενο «Για το τραγούδι» του **Μάνου Χατζηδάκι** από το βιβλίο *Ο καθρέπτης και το μαχαίρι*. Μεταξύ άλλων, γράφει ο συνθέτης:

«... Πιστεύω πως η τέχνη του τραγουδιού αποτελεί κοινωνικό λειτουργήμα, γιατί το τραγούδι μάς ενώνει κάτω και μέσα από έναν κοινό μύθο. Κι όπως στο χορό ενώνουμε τα χέρια μεταξύ μας για να ακολουθήσουμε τις ίδιες ρυθμικές κινήσεις, έτσι και στο τραγούδι ενώνουμε τις ψυχές μας για να ακολουθήσουμε μαζί τις ίδιες εσωτερικές δυνάμεις...»

Ο Μίκης Θεοδωράκης θέτει τη διάκριση ανάμεσα στο λαϊκό και το ελαφρό τραγούδι. Σχολιάστε τις απόψεις του συνθέτη: «...θα πρέπει εδώ ακόμα μια φορά να υπογραμμίσουμε τη διάκριση ανάμεσα στο καθαυτό λαϊκό τραγούδι (το τραγούδι των λαϊκών μουσικών) και στο ελαφρό τραγούδι. Όπως έχω πει, το ελαφρό τραγούδι μας κάνει να ξεχνάμε, το λαϊκό τραγούδι μας κάνει να θυμόμαστε...» και «Το λαϊκό τραγούδι δεν μπορεί και δεν πρέπει να αντικαταστήσει την ελαφρά μουσική της ψυχαγωγίας. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι υπάρχει μια σαφής διαχωριστική γραμμή ανάμεσα σε ό,τι ανήκει σε μια από τις βαθύτερες ψυχικές-συναισθηματικές και πνευματικές μας ανάγκες, δηλαδή το Τραγούδι και σ' εκείνο που υπάρχει απλώς για να μας διασκεδάζει, να μας ψυχαγωγεί, να μας ξεκουράζει».

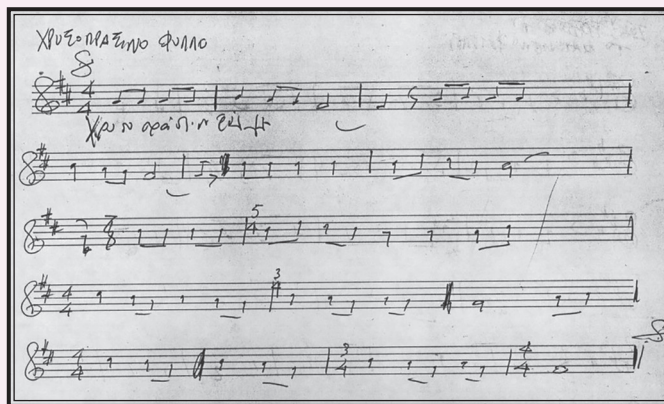
(Μίκης Θεοδωράκης, Το Έντεχνο Λαϊκό Τραγούδι, 1966)

Η εποχή του Μάνου και του Μίκη

Το 1964 ο **Μίκης Θεοδωράκης** γράφει τη μουσική για ένα ντοκιμαντέρ παραγωγής του *Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου (Ρ.Ι.Κ.)*, με τον τίτλο *The Island of Aphrodite*. Από την ταινία γίνεται ιδιαίτερα αγαπητό το τραγούδι «Χρυσοπράσινο φύλλο», σε στίχους Λεωνίδα Μαλένη και ερμηνεία Γρηγόρη Μπιθικώτση. Μεταφέρετε τη μελωδία του τραγουδιού από το αυτόγραφο του συνθέτη, και στη συνέχεια παίξτε, τραγουδήστε και ηχογραφήστε το τραγούδι.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Επιπλέον δραστηριότητες

Ακούστε τα παρακάτω Ethnic, Jazz, μουσικά συγκροτήματα που αντλούν έμπνευση από την παράδοση.

- Δημιουργήστε ένα podcast με θέμα την επιρροή της παράδοσης στο σύγχρονο τραγούδι. Ανεβάστε την εκπομπή σας στο *European School Radio*.

Ενδεικτικά παραδείγματα ακρόασης:

- Forminx - *Mandjourana's shake* (1965)
- Μίμης Πλέσσας - *Greece Goes Modern* (1967)
- Μαρίζα Κωχ - *Αραμπάς* (1971)
- Διονύσης Σαββόπουλος - *Τσάμικο* (1983)
- Villagers of Ioannina City - *Σβάρα* (2021)
- ΘΡΑΞ ΠΑΝΚΣ - *Βασιλικούδα* (2019)
- Αλκμάν - *Κοίτα με γλυκιά μου αγάπη / Ράικο* (2018)
- Φοπές & Μαρίνα Σάττι - *Το Μαργουδι* (2020)
- Χόγες - *Κάτω στ' άγριο περιβόλι* (2021)
- Μαρίνα Σάττι - *Θα Σπάσω Κούπες* (2016)
- Μαρίνα Σάττι - *Μάντισσα* (2017)
- Amalgamation Choir - *Της Τρίκας το Γεφύρι* (2017)
- Imam Baildi - *Τα Παιδιά Της Γειτονιάς Σου* (2010)

Παρακολουθήστε την ταινία *Νίκος Σκαλκώτας: Οι μουσικές αναπνοές μιας ιδιοφυΐας* σε σενάριο και σκηνοθεσία του Θωμά Κιάο.

Η ταινία *Νίκος Σκαλκώτας: Οι μουσικές αναπνοές μιας ιδιοφυΐας* είναι παραγωγή του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών και προβλήθηκε στο πλαίσιο των εκδηλώσεων «2019: Έτος Σκαλκώτα», με αφορμή τη συμπλήρωση 70 χρόνων από τον θάνατο του συνθέτη.

Σε ομάδες, ετοιμάστε μια παρουσίαση για τη ζωή του **Νίκου Σκαλκώτα**, με φωτογραφίες, βίντεο, μουσική και κείμενο, που να απαντά στα ερωτήματα:

- Γιατί θεωρείται ένας από τους σπουδαιότερους Έλληνες μουσικούς του 20ού αιώνα;
- Πώς αξιοποίησε την ελληνική παραδοσιακή μουσική στα έργα του;
- Ποια η σχέση του με τη ρεμπέτικη μουσική;

Οι επιρροές της μουσικής παράδοσης στο σύγχρονο ελληνικό τραγούδι

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ ΣΕ ΕΡΓΑ ΜΠΑΡΟΚ

Μια σύνθεση πάνω σε ένα συνεχές βάσιμο

Συνθέστε το δικό σας έργο τεσσάρων μέτρων πάνω σε ένα δοσμένο συνεχές βάσιμο.

- Χωριστείτε σε ομάδες. Παρατηρήστε τη φωνή του μπάσου και τις συγχорδίες που αντιστοιχούν σε κάθε νότα και εκτελέστε τα δύο μέτρα στο αρμόνιο της τάξης.

- Επιλέξτε μία από τις νέες της κάθε συγχорδίας, η οποία θα συγκροτήσει τη μελωδία.
- Πειραματιστείτε με ενδιάμεσες νότες, οι οποίες στολίζουν και κάνουν πιο ωραία τη μελωδία σας. Μπορεί να είναι επαναλήψεις νοτών, ξένες ή διαβατικές νότες (μεσολαβούν από μια νότα της μελωδίας στην επόμενη) ή ό,τι άλλο παίζετε και σας αρέσει.
- Μπορείτε να επαναλάβετε το πρώτο ή δεύτερο μέτρο, αυτούσιο ή με μικρές αλλαγές.
- Αν θέλετε, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε διαφορετικές αξίες για τη μελωδία σας και για τη φωνή του μπάσου. Εμπνευστείτε από το Jazz κομμάτι του Oscar Peterson που ακούσατε και από έργα Rock μουσικής.
- Εκτελέστε το έργο σας στην τάξη.

Virtual Piano

Επέκταση: Μπορείτε να ηχογραφήσετε τα έργα σας και να κάνετε μια συλλογή. Έτσι θα παρατηρήσετε τις διαφορετικές δημιουργίες που μπορούν να προκύψουν από ένα απλό βάσιμο.

Η στέψη της Ποππαίας

Την εποχή που ο **Claudio Monteverdi** συνθέτει την όπερα *Η στέψη της Ποππαίας* ιδρύονται οι πρώτοι δημόσιοι οίκοι μελοδράματος στη Βενετία. Η όπερα, από έργο τέχνης που απευθύνεται στους ανθρώπους του παλατιού και στους αριστοκράτες, μετασχηματίζεται σε μια δημοφιλή τέχνη στην οποία έχουν τώρα πρόσβαση τα μεσαία και κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Οι νέες θεατρικές σκηνές έχουν τυποποιημένες ορχήστρες από επαγγελματίες μουσικούς για να ερμηνεύουν έργα διάφορων συνθετών.

Ο Monteverdi και η όπερα Μπαρόκ

Η υπόθεση της όπερας αναφέρεται στον Ρωμαίο αυτοκράτορα Νέρωνα, ο οποίος σκοπεύει να χωρίσει με τη γυναίκα του Οκτάβια και να παντρευτεί την ερωμένη του, Ποππαία, την οποία θα στέψει αυτοκράτειρα της Ρώμης. Ο φιλόσοφος Σενέκας θεωρεί αυτή την απόφαση προσβολή προς το κράτος και για την άποψή του θανατώνεται. Τελικά, η Ποππαία στέφεται αυτοκράτειρα.

Ακούστε την 7η σκηνή, από την 3η πράξη της όπερας *Στέψη της Ποππαίας*, "A te sovrana augusta" και περιγράψτε με ποια μουσικά όργανα ξεκινά το απόσπασμα και ποια ατμόσφαιρα δημιουργούν.

- Παρακολουθήστε το κείμενο και σημειώστε με διαφορετικό χρώμα τα σημεία που: **α)** ακούγεται σόλο, **β)** ακούγεται διφωνία σε μορφή μίμησης (δύο φωνές που τραγουδούν το ίδιο, με μικρή χρονική διαφορά), **γ)** ακούγονται δύο φωνές ομοφωνικά (δύο φωνές, οι οποίες ακούγονται συγχρόνως).

A te sovrana augusta.
Con il consenso universal di Roma, indiademiam
la chioma. A te l'Asia, a te l'Africa s'atterra.
A te l'Europa, e l' mar che cinge e serra.
Quest'imperio felice,
ora consacra e dona
questa del mondo imperial corona.

Χαίρε εσύ η αυτοκράτειρά μας!
Με την ομόφωνη συγκατάθεση όλων των Ρωμαίων,
στέφουμε εσένα με αυτό το στέμμα.
Τώρα η Ασία και η Αφρική θα ταπεινωθούν εμπρός σου.
Άφησε λοιπόν την Ευρώπη και όλες τις θάλασσες που
ανήκουν στην αυτοκρατορία να σου
προσφέρουν το αυτοκρατορικό στέμμα.

- Πώς εξηηρετεί η μονοφωνία, η ετεροφωνία και η ομοφωνία το περιεχόμενο του κάθε στίχου;

Αφού γνωρίζετε ήδη την πλοκή, δραματοποιήστε τη σκηνή που ακούσατε. Αποφασίστε αν θα χρησιμοποιήσετε τους υπάρχοντες στίχους ή δικά σας κείμενα και χρησιμοποιήστε τη μουσική ως υπόκρουση. Μοιράστε ρόλους και σκεφτείτε την κίνηση στον χώρο. Μπορείτε να αναζητήσετε παραστάσεις της όπερας στο διαδίκτυο για να παρατηρήσετε τη σκηνοθετική προσέγγιση της σκηνής.

Θέματα προς συζήτηση: Διαχρονικές ηθικές επιλογές με αφορμή την όπερα *Η στέψη της Ποππαίας*

- Με ποιο κριτήριο ο Νέρωνας έχρισε αυτοκράτειρα την Ποππαία; Ποια στάση κράτησαν οι αξιωματούχοι της αυλής, ύπατοι και άρχοντες;
- Θεωρείτε σωστή την απόδοση κρατικής εξουσίας ή εύνοιας, με βάση τη γνωριμία ή τη συγγένεια (σε άτομα γνωστά, του συγγενικού περιβάλλοντος). Τεκμηριώστε την απάντησή σας.
- Ποια θεωρείτε ότι πρέπει να είναι η στάση των πολιτών και της κοινωνίας απέναντι στην ευνοιοκρατία; Ποιοι είναι οι κίνδυνοι; Ποιοι μπορεί να ωφελούνται; Το φαινόμενο αυτό θεωρείτε ότι συμβαίνει και σήμερα;

Ο θρήνος της Διδούς

Αναζητήστε στο διαδίκτυο την πλοκή της όπερας *Διδώ και Αινείας* και μάθετε για την πρεμιέρα της ως σχολική παράσταση.

Ακούστε τη σοπράνο Jessye Norman στην απόδοση της άριας με τον θρήνο της Διδούς «Thy, hand Belinda» (Το χέρι σου Μπελίντα) στη σκηνή που ανεβαίνει στην πυρά.

- Πώς η μουσική αποδίδει τη λέξη "darkness";
- Τι ρόλο παίζουν οι παύσεις μετά τις λέξεις "rest" και "invades me";
- Περιγράψτε την πορεία της μελωδικής γραμμής. Πώς συνδέεται με την ψυχολογική κατάσταση της ηρωίδας;

Thy hand, Be-lin - da; dark - - ness shades me, On thy
bo - som let me rest, More I would, but Death_ in-
vades me, Death is now a wel - come guest.

Θέματα προς συζήτηση: Διαχρονικές ηθικές επιλογές με αφορμή την όπερα *Διδώ και Αινείας*

Αφού έχετε διαβάσει την υπόθεση και έχετε ακούσει μέρη της όπερας, ώστε να κατανοήσετε τις ψυχικές καταστάσεις των ηρώων, συζητήστε στην τάξη τα εξής ερωτήματα:

- Ποιο ήταν το δίλημμα του Αινεία; Ποια είναι η άποψή σας για την επιλογή του να ακολουθήσει το πεπρωμένο του; Εμπειρείχε κινδύνους; Ποια είναι τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα αυτής της απόφασης;
- Ποιο ήταν το δίλημμα της Διδούς; Ποια είναι η άποψή σας για την επιλογή της; Γιατί δε χρησιμοποίησε τη δύναμή της (μαγεία, ισχύ) για να σταματήσει τον Αινεία;
- Σήμερα υπάρχουν αντίστοιχα διλήμματα; Τι επιλογές υπάρχουν;

Η άρια της Διδούς ακούγεται σε πολλά σύγχρονα κινηματογραφικά έργα. Μπορείτε να τα αναζητήσετε με τις λέξεις-κλειδιά: «Dido's lament (instrumental)| The Butman, 2022| Henry Purcell», «Dido's Lament (From "Guardians of the Galaxy Vol. 3"/Soundtrack Version)». Η άρια παρουσιάζεται στην αυθεντική της μορφή ή μεταγραμμένη για μουσικά όργανα ή διασκευασμένη (Dido's Lament, Modern Jazz Quartet with the Swingle Singers). Ακόμα έχουν γίνει διασκευές για Pop τραγουδίστριες, όπως η Alisson Moyet και η Annie Lennox.

χρόνων;

Επιλέξτε μία από τις παραπάνω εκδοχές και εντοπίστε ομοιότητες και διαφορές με αυθεντική άρια. Το βασικό στοιχείο τραγικότητας που θέλει να δείξει ο συνθέτης αλλάζει ή διατηρείται; Γιατί οι δημιουργοί των ταινιών κατέφυγαν σε ένα έργο 350

Κοινωνία και μουσική στην εποχή του Μπαρόκ

Τα 150 χρόνια που διαρκεί η εποχή του Μπαρόκ αποτελούν μια περίοδο ανακατατάξεων και έντονων αλλαγών για την Ευρώπη. Η εξουσία εξακολουθεί να βρίσκεται στα χέρια της αριστοκρατίας και ο μονάρχης είναι ο υπέρτατος άρχοντας. Ωστόσο, η ραγδαία επιστημονική και πνευματική ανάπτυξη που συντελείται θέτει τις βάσεις για τις έντονες κοινωνικές αλλαγές που έπονται, οι οποίες έχουν τις ρίζες τους σε αυτή την εποχή.

Αναζητήστε πληροφορίες για την εποχή αυτή (σημαντικές προσωπικότητες και επιτεύγματα). Κατασκευάστε έναν νοητικό χάρτη (mindmap), όπως το διπλανό παράδειγμα και παρουσιάστε τα αποτελέσματά σας στην τάξη.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΥ

Δημιουργήστε ένα μουσικό θέμα

Τον 18ο αιώνα, η γνώση συστηματοποιείται και αναδύεται η ρητολογική σκέψη. Στη μουσική καθιερώνονται νέοι κανόνες σύνθεσης μουσικών έργων και δημιουργείται ένα θεωρητικό πλαίσιο, το οποίο συγκροτεί το σύστημα των κανόνων της τονικής αρμονίας. Σημαντικό μορφολογικό στοιχείο του μουσικού έργου είναι το **θέμα**.

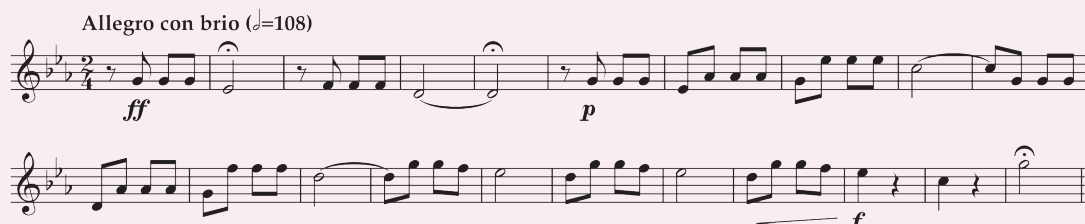
Θέμα: η μελωδία που περικλείει μια μουσική ιδέα και χρησιμοποιείται ως θεμέλιος λίθος για την κατασκευή μιας σύνθεσης.

Ακούστε την αρχή από τη *Συμφωνία Αρ.5 σε Ντο ελάσσονα, op. 67, «Allegro con brio»*, του **Beethoven** και εστιάστε στο πρώτο θέμα. Στη συνέχεια, χωριστείτε σε ομάδες και παρατηρήστε την παρτιτούρα.

5η Συμφωνία του L. v. Beethoven - Ανάλυση

- Εντοπίστε και σημειώστε στην παρτιτούρα το μοτίβο. Στη συνέχεια, παρατηρήστε την εξέλιξη του μοτίβου και τις παραλλαγές του. Μπορεί να είναι απλές επαναλήψεις σε υψηλότερες περιοχές, αλλαγές στο διάστημα τρίτης του αρχικού μοτίβου (σολ-μι), μελωδικά σχήματα με ανιούσες και κατιούσες κινήσεις παρουσία ή απουσία της αρχικής παύσης, προσθήκες επιπλέον φθόγγων.

Μοτίβο: η μικρότερη μελωδική οντότητα ενός θέματος.

Επιλέξτε ένα αγαπημένο σας τραγούδι με ένα χαρακτηριστικό μελωδικό μοτίβο. Δοκιμάστε να το παίξετε εξ ακοής στο μεταλλόφωνο, στο αρμόνιο ή σε ψηφιακό μουσικό όργανο. Μπορείτε: α) να κάνετε μια ελεύθερη παραλλαγή του μοτίβου ή β) να εφαρμόσετε ορισμένες από τις αλλαγές που παρατηρήσατε στο θέμα της 5ης Συμφωνίας, ώστε να φτιάξετε ένα καινούριο δικό σας θέμα, από το συγκεκριμένο μοτίβο. Εκτελέστε το θέμα και περιγράψτε στους συμμαθητές και στις συμμαθήτριές σας την πορεία που ακολουθήσατε και τις επιλογές στις οποίες προβήκατε.

Flash mob με κλασικά αριστουργήματα

Δημοφιλή έργα παλιότερων εποχών - Πρόταση ακρόασης

Οι δράσεις με τη μορφή του **flash mob** αποτελούν μια σύγχρονη μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης των ανθρώπων των πόλεων. Πραγματοποιούνται σε χώρους που δε γίνονται συνήθως καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Χωριστείτε σε ομάδες και παρακολουθήστε βίντεο με τη δράση flash mob, που βασί-

ζεται στην "Ωδή της Χαράς", από το 4ο μέρος της 9ης Συμφωνίας του Beethoven.

Αναζητήστε flash mob δράσεις με δημοφιλή έργα της έντεχνης δυτικοευρωπαϊκής μουσικής. Επιλέξτε μία και παρουσιάστε την στην τάξη. Εξηγήστε τους λόγους που την επιλέξατε, τι σας έκανε εντύπωση και ποια σχέση θεωρείτε υπάρχει ανάμεσα στο μήνυμα που θέλει να μεταδώσει, στον τρόπο επιτέλεσης και στο μουσικό έργο.

Οργανώστε το δικό σας flash mob σε κάποιο διάλειμμα του σχολείου. Επιλέξτε τη μουσική, τη δράση που θα κάνετε και το γενικότερο μήνυμα που θέλετε να προβάλετε. Μπορεί να είναι περιβαλλοντικό, κοινωνικό ή σχετικό με τη σχολική ζωή (άγχος εξετάσεων, εκφοβισμός). Ενημερώστε τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σας για την ώρα και για το τι πρέπει να κάνουν όταν θα συμμετέχουν.

Flash mob: η

συγκέντρωση μιας ομάδας ανθρώπων σε δημόσιο χώρο, για μια συγκεκριμένη δράση, η οποία είναι ασυνήθιστη, αιφνιδιάζει, εκπλήσσει και διαλύεται γρήγορα.

Από τη συμφωνική ορχήστρα στη Big Band

Τα ορχηστρικά σύνολα του Κλασικισμού γίνονται μεγαλύτερα τον 19ο αιώνα. Τότε, δημιουργούνται πολυπληθείς ορχήστρες και οι συνθέτες δημιουργούν έργα μεγάλης διάρκειας. Από τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, τα μουσικά σύνολα δεν έχουν σταθερή διανομή και οι συνθέτες της δυτικοευρωπαϊκής μουσικής τα προσαρμόζουν στις ανάγκες τους. Ο αριθμός των οργάνων μειώνεται και αναδεικνύονται τα κρουστά και τα πνευστά.

Συμφωνική Ορχήστρα του Κλασικισμού: καθορισμένη σύνθεση από έγχορδα, ξύλινα πνευστά, χάλκινα πνευστά και κρουστά, ιδιαίτερη θέση του πιάνου (όταν συμπράττει με την ορχήστρα).

Βασική σύνθεση: 1α και 2α βιολιά, Βιόλες, Βιολοντσέλα, Κοντραμπάσο, 2 φλάουτα, 2 όμποε, 2 κλαρινέτα, 2 φαγκότα, 2 ή 3 κόρνα, 2 τρομπέτες, 3 τρομπόνια, 2 τύμπανα

Κατά τη δεκαετία του 1930 που μεσουρανούσε το Swing (υποείδος της Jazz), δημιουργούνται στις ΗΠΑ, οι πρώτες μεγάλες ορχήστρες Jazz μουσικής, που ονομάζονται Big Bands. Τα μουσικά όργανα δεν χωρίζονταν σε ομάδες εγχόρδων, πνευστών και κρουστών αλλά σε τρία **sections** (τομείς) οργάνων, ανάλογα με τον ρόλο τους στην ενορχήστρωση του έργου. Το **rhythm section** (του ρυθμού) περιλάμβανε

πιάνο, drumset και κοντραμπάσο, το **brass section** (των χάλκινων πνευστών), τρομπέτες και τρομπόνια, και το **sax section** (των σαξοφώνων), δύο άλτο, ένα τενόρο και ένα βαρύτονο σαξόφωνο.

Ένα παράδειγμα είναι το *Sing sing, sing* που έγινε γνωστό από την ενορχήστρωση του **Benny Goodman**. Παρατηρήστε πώς ξεκινά και πώς εισάγονται τα μουσικά όργανα των διαφορετικών sections. Ποιο section θεωρείτε ότι έχει την κεντρική θέση; Δοκιμάστε να αναγνωρίσετε τα μουσικά όργανα που αποδίδουν τα σολιστικά μέρη.

- Χρησιμοποιήστε κρουστά μουσικά όργανα και ηχογόνα υλικά για να παίξετε το ρυθμό του κομματιού. Δεν είναι απαραίτητο να αναπαράγετε τα ρυθμικά σχήματα που ακούγονται στην αρχή. Μπορείτε να δημιουργήσετε δικούς σας ρυθμούς που να ταιριάζουν στο έργο και να τους εκτελέσετε καθώς αυτό ακούγεται.
- Το Swing είναι ένας χορευτικός ρυθμός που ακόμα και σήμερα «μας προσκαλεί» να χορέψουμε. Χωριστείτε σε μικρές ομάδες και χορέψτε στην τάξη, αυτοσχεδιάζοντας τα βήματα, με βάση το ρυθμό του έργου.

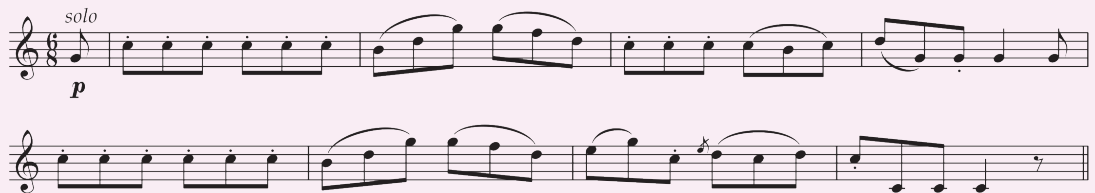
Μια κοινωνική διαφήμιση πάνω σε ένα μουσικό θέμα

Το κόρνο είναι ένα μουσικό όργανο που αναδείχθηκε κατά τον Κλασικισμό, όταν η τεχνική της κατασκευής των οργάνων βελτιώθηκε σημαντικά. Ο Mozart δημιουργεί ένα ζωηρό θέμα, στο τρίτο μέρος «Rondo Allegro vivace», του *Κοντσέρτου για κόρνο και ορχήστρα, Αρ. 4, σε Μι ύφεση μείζονα*, το οποίο εναλλάσσεται με τα επεισόδια.

Ακούστε το Rondo και παρατηρήστε πόσες φορές επανέρχεται το θέμα. Δοκιμάστε να εκτελέσετε την παρτιτούρα και, στη συνέχεια, να τη συνοδέψετε με τις συγχորδίες Ντο μείζονα και Σολ μείζονα. Προσπαθήστε να διατηρήσετε την άρθρωση του μουσικού κειμένου.

- Δημιουργήστε μια κοινωνική διαφήμιση, ένα σενάριο δηλαδή «πάνω» στη μουσική, με θέμα την προστασία των ζώων από τη λαθροθηρία. Καθώς το κόρνο παραπέμπει σε σκηνές κυνηγιού με άλογα, μπορείτε να περιλάβετε τέτοιες σκηνές στο σενάριό σας.
- Δραματοποιήστε το σενάριό σας με παντομίμα και παρουσιάστε το στην τάξη, με τη συνοδεία της δικής σας εκτέλεσης και ηχογραφημένων μερών.

Μια Συμφωνία εργασιακών διεκδικήσεων

Η *Συμφωνία σε Φα δίεση ελάσσονα Hob1:45* του **Joseph Haydn**, με την προσωυμία «Του αποχαιρετισμού», θεωρείται το πρώτο έργο διεκδίκησης καλύτερων εργασιακών συνθηκών των επαγγελματιών μουσικών. Αφορμή στάθηκε η προβληματική κατάσταση που αντιμετώπιζαν οι μουσικοί που ήταν κάτω από την επίβλεψη του Haydn και στην υπηρεσία του πρίγκιπα Esterhazy. Το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου έπρεπε να βρίσκονται μακριά από την Βιέννη και τις οικογένειές τους, καθώς εξυπηρετούσαν τις ανάγκες του παλατιού. Οι μουσικοί εργάζονταν εξαντλητικά, αφού κάθε εβδομάδα εκτελούσαν δύο όπερες, δύο συναυλίες και πληθώρα έργων μουσικής δωματίου. Επιπλέον, όλοι έπρεπε να φορούν συνεχώς τη λιβρέα και την περούκα του πριγκιπικού υπηρέτη.

Ο Haydn και το επάγγελμα του συνθέτη

Ο Haydn, θέλοντας να μεταφέρει το μήνυμα της εξάντλησης των μουσικών του στον ηγεμόνα, συνέθεσε τη *Συμφωνία του Αποχαιρετισμού*, κατά την οποία στο τελευταίο μέρος, οι μουσικοί ένας-ένας έσβησαν το κερί τους και αποχωρούσαν από την ορχήστρα. Ήταν ένας εκλεπτυσμένος τρόπος έκφρασης της διαμαρτυρίας τους, ο οποίος έγινε αντιληπτός από τον πρίγκιπα. Σε σύγχρονες εκτελέσεις του έργου, κάποιες φορές γίνεται αναπαράσταση της αποχώρησης των μουσικών, όπως κατά την πρώτη εκτέλεση του έργου.

Παρακολουθήστε τον **Daniel Barenboim** να διευθύνει το τελευταίο μέρος της συμφωνίας, «Finale: Presto, Adagio» και παρατηρήστε πώς ολοκληρώνεται μουσικά και... χιουμοριστικά το μέρος αυτό.

Η εξέλιξη του επαγγέλματος του μουσικού από την εποχή του Μπαρόκ έως το τέλος του Κλασικισμού

Χωριστείτε σε ομάδες και ερευνήστε τους παρακάτω θεματικούς τομείς:

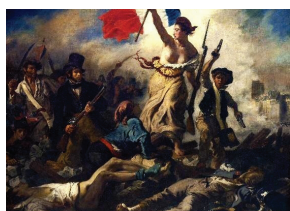
- Μελετήστε τη ζωή των συνθετών της εποχής του Μπαρόκ, Bach και Handel, και της Κλασικής εποχής, Haydn, Mozart, Beethoven και καταγράψτε στοιχεία για τις συνθήκες εργασίας, την επαγγελματική και κοινωνική τους θέση, τις αμοιβές τους.
- Αναζητήστε στοιχεία για τις πρώτες αίθουσες συναυλιών και την καθιέρωση του θεσμού της ανοιχτής συναυλίας.
- Συζητήστε για τον θεσμό της πατρωνίας, του συστήματος αριστοκρατικής προστασίας προς τους συνθέτες και τους μουσικούς. Αναζητήστε τα υπέρ και τα κατά.
- Βρείτε στοιχεία για την εξέλιξη της μουσικής τυπογραφίας και των μουσικών εκδόσεων και σκεφτείτε πώς αυτά επηρέασαν τα μουσικά επαγγέλματα
- Αναζητήστε στοιχεία για τη ζωή και την καλλιτεχνική πορεία των παρακάτω γυναικών μουσικών του Κλασικισμού, του Ρομαντισμού και 20ού-21ου αιώνα: Maria Anna Mozart, Marianna Martines, Clara Schumann, Fanny Mendelssohn, Pauline Viardot, Kaija Saariaho, Marin Alsop. Συζητήστε για την καλλιτεχνική πορεία, τα χαρακτηριστικά και την επαγγελματική εξέλιξη αυτών των γυναικών μουσικών, στις διαφορετικές ιστορικές περιόδους.

Ο ΠΟΛΥΜΟΡΦΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΟΣ ΑΙΩΝΑΣ ΤΟΥ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΥ

Αντίθεση και πολυμορφία

Ο 19ος αιώνας είναι η εποχή των αντιθέσεων και της πολυμορφίας. Οι παρακάτω πίνακες δημιουργήθηκαν από γνωστούς ζωγράφους της εποχής του Ρομαντισμού.

Συζητήστε την ατμόσφαιρα που θεωρείτε ότι δημιουργεί ο κάθε πίνακας. Σχολιάστε το χρώμα, το περίγραμμα, τη σύνθεση και τη φωτοσκίαση. Τι πιστεύετε ότι εκφράζει το καθένα από αυτά τα στοιχεία; Δώστε την προσωπική σας ερμηνεία και σκεφτείτε έναν τίτλο για κάθε πίνακα.

Χωριστείτε σε ομάδες, επιλέξτε έναν πίνακα και συζητήστε για τα συναισθήματα που σας δημιουργεί. Στη συνέχεια, συζητήστε για τα συναισθήματα που πιστεύετε ότι αισθάνονται αυτοί που εικονίζονται στον πίνακα.

Στη συνέχεια, ακούστε τα μουσικά έργα που προτείνονται. Επιλέξτε αυτό που πιστεύετε ότι ταιριάζει ως υπόκρουση στον πίνακα που έχετε διαλέξει. Παρουσιάστε την επιλογή σας στην τάξη.

- **Nocturnes** (της επιλογής σας) του Chopin,
- **Κοντσέρτο για πιάνο Αρ. 2 σε Λα μείζονα, S.125**, του Liszt.
- **Lieder** (της επιλογής σας) του Schubert,
- **Κοντσέρτο για βιολί σε Μι ελάσσονα Op. 64** του Mendelssohn,
- **Κοντσέρτο για βιολί σε Λα ελάσσονα WoO 1**, του Schumann,
- **Κοντσέρτο σε Ρε μείζονα, Op. 35** του Tchaikovsky,
- **Κουαρτέτο εγχόρδων Αρ. 2 σε Ρε μείζονα**, του Borodin.

«Πέτα, πέτα χρυσόφτερη σκέψη/
πήγαινε και κάθισε στις πλαγιές
και στους λόφους/ όπου,
ευωδιάζουν απαλές και ήπιες./
γλυκιές αύρες του πατρώου
εδάφους!».

Viva Verdi

Ο 19ος αιώνας ήταν η εποχή της αφύπνισης της εθνικής συνείδησης και της δημιουργίας των εθνικών κρατών. Ο αγώνας για την ενοποίηση των ιταλικών κρατιδίων, που οδήγησε στο κράτος της Ιταλίας, βρήκε στη μουσική του **Giuseppe Verdi** τον εκφραστή του. Το 1842 έγινε η πρεμιέρα της όπερας *Nabucco*, στην οποία παρουσιάζεται ο αγώνας για ελευθερία των εξόριστων Εβραίων της Βαβυλώνας (6ος αιώνας π.Χ.), οι οποίοι απελευθερώνονται, όταν ο τύραννος βασιλιάς Ναβουχοδονόσσορας μετανοεί.

Cantabile *tutti sotto voce*

*Va, pen - sie - ro, sul - l'a - li do - ra - - te; Va, ti
po - sa sui cli - vi, sui col - li, O - ve o - lez - za - no te - pi - de e
mol - - li L'au - re dol - - ci - del suo - lo - na - tal!*

Ακούστε το χορωδιακό μέρος "Va, pensiero" και δοκιμάστε να το τραγουδήσετε, παρατηρώντας την παρτιτούρα. Δώστε έμφαση: α) στην τονική ακρίβεια κατά την εκτέλεση των μεγάλων διαστημάτων, β) στο σταθερό tempo.

Το έργο και η μουσική του Verdi

Η Προγραμματική μουσική

Δημιουργήστε στίχους που να ταιριάζουν στη μουσική, με αναφορά σε κάποιο γεγονός εθνικού ή κοινωνικού χαρακτήρα, για το οποίο θέλετε να εκφράσετε την άποψη και τα συναισθήματά σας.

Ο ρομαντισμός στον κινηματογράφο

Το κίνημα του Ρομαντισμού επηρέασε τις μεταγενέστερες εποχές. Κινηματογραφικές ταινίες με ρομαντικό περιεχόμενο, στο οποίο παρουσιάζονται τα συναισθήματα τα οποία βιώνουν οι πρωταγωνιστές, μέσα από τις έντονες περιπέτειες και τις αγωνίες της ζωής τους, επενδύονται με αντίστοιχη μουσική και συγκινούν τους θεατές που συμπάσχουν με τους ήρωες.

Ακούστε το «Βαλς» από την κινηματογραφική ταινία *Amelie*. Προσπαθήστε να αναγνωρίσετε το μουσικό όργανο. Τι διάθεση σας δημιουργεί; Γιατί πιστεύετε πως ο συνθέτης επέλεξε το συγκεκριμένο όργανο και όχι κάποιο άλλο, για παράδειγμα το πιάνο; Ποιες επιπλέον πληροφορίες για τη συναισθηματική ατμόσφαιρα σας δίνει η επιλογή του συγκεκριμένου οργάνου;

Μια ιστορία αγάπης: Ρωμαίος και Ιουλιέτα

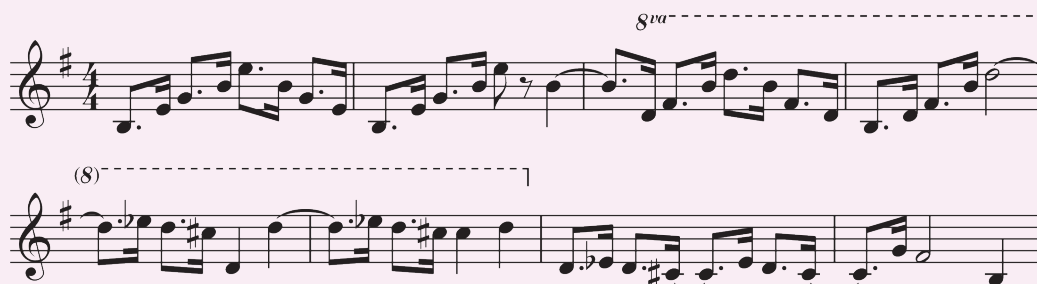
Όταν ο **William Shakespeare** έγραφε το θεατρικό έργο *Ρωμαίος και Ιουλιέτα* το 1595, δεν μπορούσε να φανταστεί την επίδραση που θα είχε η δραματική πλοκή του έργου στις μεταγενέστερες γενιές. Η ιστορία αγάπης δύο νέων μετατράπηκε σε τραγωδία, αφού οι δύο ήρωες πέθαναν, εξαιτίας των ανατροπών της μοίρας και των σκληρών κοινωνικών συμβάσεων. Ο **Hector Berlioz** (1803-1869), ο **Charles Gunod** (1818 - 1893), ο **Piotr Ilych Tchaikovsky** (1840 - 1893), ο **Sergei Prokofiev** (1891 - 1953) κ.α. εμπνεύστηκαν από το έργο που εξυψώνει τον έρωτα και αντιμάχεται την αδικία και την καταπίεση των συναισθημάτων και δημιούργησαν τις δικές τους συνθέσεις.

Ακούστε το «Love theme» από το έργο *Ρωμαίος και Ιουλιέτα* του **Tchaikovsky**. Εστιάστε στις επαναλήψεις του λυρικού θέματος και στις αλλαγές της διάθεσης που προκαλούνται σε διάφορα σημεία, είτε από τα χάλκινα είτε από τα κρουστά.

Ο **Prokofiev**, γεννημένος στο τέλος του 19ου αιώνα, δημιουργεί μουσική για μπαλέτο με βάση το έργο του Shakespeare. Αναζητήστε την παράσταση των *Βασιλικών Μπαλέτων* (Royal Opera House) και συγκεκριμένα το «Dance of the Knights» (Ο χορός των ιπποτών). Ποιες ομάδες μουσικών οργάνων θεωρείτε ότι εντείνουν τη δραματικότητα της μελωδίας;

- Αναζητήστε στο διαδίκτυο τη μελωδία, εκτελεσμένη σε μονοφωνικό μουσικό όργανο. Συνοδεύστε την με κρουστά. Δημιουργήστε μια δική σας χορογραφία, με επίκεντρο κάποιο ακανθώδες κοινωνικό ή περιβαλλοντικό ζήτημα που μπορεί κατά τη γνώμη σας να αναδείξει η μουσική και η κίνηση.

Σύγχρονες αποδόσεις του έργου έχουν γίνει και στον κινηματογράφο.

- Ο **Nino Rota** έγραψε τη μουσική της ταινίας *Romeo and Juliet* που σκηνοθέτησε ο **Franco Zefforelli**. Ακούστε το τραγούδι "What is a youth" στην ορχηστρική του μορφή.
- Ακούστε την **Celin Dion** στο τραγούδι "A new day has come", από την ταινία *Romeo and Juliet - Eternal love*.
- Ο **Leonardo di Caprio** υποδύθηκε τον Ρωμαίο στην ταινία *Romeo+Juliet* σε μια σύγχρονη απόδοση του έργου. Ακούστε το τραγούδι από τη σκηνή "Love at first sight".

Δοκιμάστε να βρείτε να κοινά μουσικά στοιχεία των τραγουδιών, τα οποία δημιουργούν το λυρικό τους ύφος.

Μπορείτε να παρακολουθήσετε το γαλλικό μιούζικαλ *Romeo et Juliette, la haine et l'amour* (με αγγλικούς υπότιτλους) και τα τραγούδια «La haine» (Το μίσος) και *Les rois du monde* (Οι βασιλιάδες του κόσμου), σε μοντέρνα σκηνοθεσία.

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Επιπλέον δραστηριότητες

Ιάννης Ξενάκης

Κάθε ομάδα επιλέγει έναν από τους παρακάτω συνθέτες και παρατηρεί πώς αποτυπώνονται οι ηχητικές μάζες στο έργο του μέσα από γραφικές παρτιτούρες. Τι δείχνουν αυτές; Έχουν φθόγγους; Γιατί θεωρούνται πρωτοποριακά έργα για την εποχή τους; Τι σας έκανε εντύπωση και γιατί;

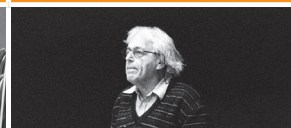
Όλα τα έργα υπάρχουν στο Youtube με τις παρτιτούρες τους

Gesang der Jünglinge (1956)

Ο Karlheinz Stockhausen (1928-2007), ήταν Γερμανός συνθέτης ηλεκτρονικής μουσικής, ο οποίος θεωρείται «ένας από τους μεγαλύτερους οραματιστές της μουσικής του 20ού αιώνα».

Ατμόσφαιρες (1961)

Ο György Sandor Ligeti (1923-2006) ήταν Ούγγρος συνθέτης του 20ού αιώνα. Αποσπάσματα του έργου του έχουν αξιοποιηθεί στην κινηματογραφική ταινία: «2001:Οδύσσεια του διαστήματος» του Στάνλεϊ Κιούμπρικ.

Θρηνώδια για τα θύματα της Χιροσίμα (1960)

Ο Krzysztof Penderecki (1933-2020) ήταν Πολωνός συνθέτης και διευθυντής ορχήστρας. Μεταξύ των πιο γνωστών έργων του είναι η «Θρηνώδια στα θύματα της Χιροσίμα».

Enantiodromia for Orchestra (1965/68)

Ο Γιάννης Χρήστου (1926-1970) ήταν από τις μεγαλύτερες μορφές της έντεχνης ελληνικής και παγκόσμιας μουσικής του 20ού αιώνα. Έγραψε μουσική για παραστάσεις αρχαίου δράματος, ορατόρια και όπερες.

Παρακολουθήστε τη σειρά αυτοβιογραφικών ντοκιμαντέρ *Μονόγραμμα: Αφιέρωμα στον Ιάννη Ξενάκη* από το αρχείο της ΕΡΤ, των Γιώργου και Ηρώς Σγουράκη. Ποιες επιστήμες ενσωμάτωσε στο μουσικό του έργο; Ποια είναι η προσωπική σας άποψη για τη μουσική του και με ποια επιχειρήματα την υποστηρίζετε;

Ζωγραφίζω τη μουσική!

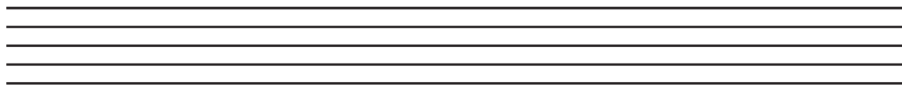
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ: Θ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ Σ. ΜΑΛΑΜΑΣ

Επιπλέον δραστηριότητες

Στην παρτιτούρα του τραγουδιού «Πεχλιβάνης» του **Θανάση Παπακωνσταντίνου**, υπάρχουν τα ακόλουθα σύμβολα συγχορδιών: **C, F, G, Dm, Gm**. Προσδιορίστε τις συγχορδίες στις οποίες αναφέρονται. Στη συνέχεια, καταγράψτε τους επιμέρους φθόγγους που σχηματίζουν την κάθε συγχορδία.

C

F

G

Dm

Gm

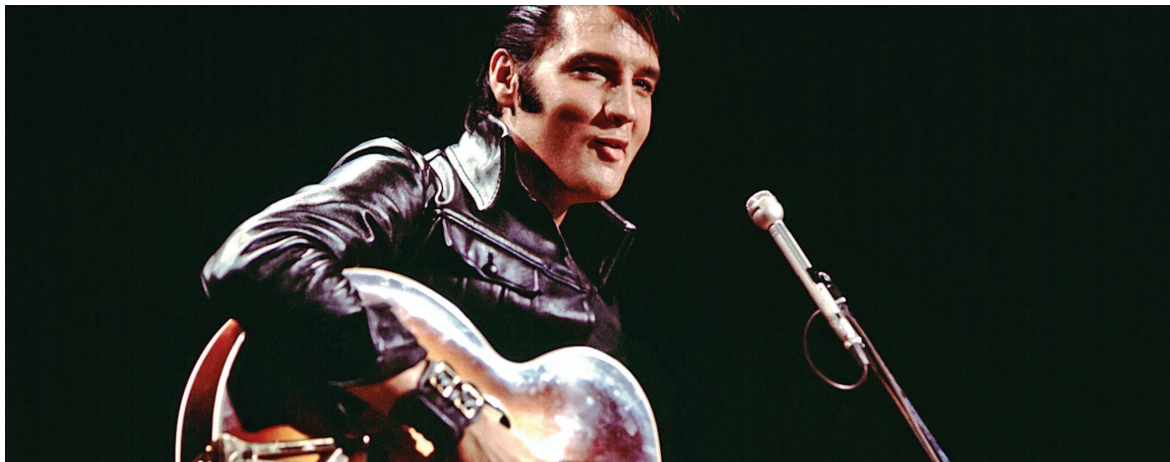
Το **μπουζούκι**, είναι ένα ιδιαίτερα δημοφιλές έγχορδο λαϊκό μουσικό όργανο. Δημιουργήστε μια παρουσίαση με διαφάνειες, οι οποίες θα περιλαμβάνουν ιστορικά στοιχεία για την προέλευσή του, αναλυτική περιγραφή του οργάνου και βίντεο με ηχητικά αποσπάσματα αντιπροσωπευτικής μουσικής για μπουζούκι. Κατόπιν, παρουσιάστε την εργασία σας στην τάξη.

Ερωτήσεις για τη
Σύγχρονη Ελληνική
Μουσική Δημιουργία

Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ROCK 'N' ROLL: Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥ ELVIS PRESLEY

Επιπλέον δραστηριότητες

Ηχητικό απόσπασμα τραγουδιού «Heartbreak Hotel»

Το **δωδεκάμετρο blues** είναι μία από τις πιο συχνά χρησιμοποιούμενες μουσικές μορφές στον κόσμο της Blues μουσικής και σε άλλα δημοφιλή είδη. Χαρακτηρίζεται από ένα μουσικό κύκλο που αποτελείται από δώδεκα μέτρα, συνήθως με μια τυπική ακολουθία συγχορδιών (I-IV-I-I, IV-IV-I-I, V-IV-I-I). Ωστόσο, μια λιγότερο γνωστή μουσική μορφή είναι το οκτάμετρο blues, που μπορεί να βρεθεί σε τραγούδια όπως το “Heartbreak Hotel” του **Elvis Presley**.

1	2	3	4
D	D		
5	6	7	8
G		A	

Ακούστε το τραγούδι “Heartbreak Hotel” και συμπληρώστε τις συγχορδίες που λείπουν στον παραπάνω πίνακα.

Μαθαίνω για το συνθεσάιζερ

Well, since my ba-by left me, I found a place to dwell, it's down the end of a lone-ly street, at Heart break Ho-tel.

You make me so lone-ly ba-by, I get so lone-ly, I get so lone-ly I could die.

Ποια από τα παρακάτω μουσικά όργανα διακρίνετε στην ηχογράφιση του τραγουδιού “Heartbreak Hotel”;

Ντραμς	Ηλεκτρική κιθάρα	Συνθεσάιζερ	Φλάουτο	Σαξόφωνο	Κοντραμπάσο	Ακουστική κιθάρα	Πιάνο
							

ΣΚΟΤΕΙΝΟΙ ΗΧΟΙ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΚΑ RIFFS: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ HEAVY METAL

Enter Sandman - Metallica (1991)

Riff από το τραγούδι
"Enter Sandman"

Οι **Metallica** είναι ένα από τα πιο επιτυχημένα συγκροτήματα της Heavy Metal μουσικής σκηνής. Θεωρούνται πρωτοπόροι του Thrash Metal, ενός υποείδους της Heavy Metal, που διακρίνεται για την ταχύτητα, την τεχνική δεξιοτεχνία και τη δυναμική ένταση. Το τραγούδι "Enter Sandman", από τον δίσκο *Metallica* (1991), ένα από τα πιο αναγνωρίσιμα τραγούδια τους, αναφέρεται στον φόβο και την αγωνία που συνδέονται με τον ύπνο και τα παιδικά όνειρα. Το χαρακτηριστικό κιθαριστικό riff μαζί με τις απότομες εναλλαγές εντάσεων, συμβάλλουν στη δημιουργία μιας υποβλητικής και δραματικής ατμόσφαιρας.

Το σύμβολο της οκτάβας, ανάλογα αν είναι τοποθετημένο πάνω ή κάτω από τις νότες, υποδεικνύει ότι πρέπει να παίξουμε το μουσικό κείμενο μία οκτάβα πιο ψηλά (8va) ή χαμηλά (8vb).

Ανοίξτε τη μελωδία του riff στο Musescore και δημιουργήστε ένα επαναλαμβανόμενο ρυθμικό σχήμα στα drums.

Riff από το τραγούδι
"Enter Sandman"

Δημιουργήστε ένα τραγούδι heavy metal σε εργαλείο τεχνητής νοημοσύνης (π.χ., Suno, Udio), διατυπώνοντας προτροπές με κατάλληλη μουσική ορολογία. Ακούστε τις δημιουργίες στην τάξη και σκεφτείτε πώς μπορεί να δημιουργήθηκε το τραγούδι και ποιες μπορεί να είναι οι επιπτώσεις της τεχνητής νοημοσύνης στη μουσική δημιουργία.

Για παράδειγμα δώστε οδηγίες όπως οι παρακάτω: «Θέλω να δημιουργήσεις ένα τραγούδι με θέμα την αποξένωση των ανθρώπων. Το στυλ θα είναι Heavy Metal, το tempo γρήγορο και στα φωνητικά θα συμμετέχει μια γυναικεία φωνή».

BAND AID: Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΩΣ ΜΕΣΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Δημιουργία τραγουδιού

Χωριστείτε σε ομάδες (3-5 ατόμων) και διαλέξτε ένα θέμα που σας απασχολεί (π.χ., κοινωνικές ανισότητες, ρατσισμός, διακρίσεις, φτώχεια, μόλυνση του περιβάλλοντος). Στη συνέχεια, δημιουργήστε δύο στροφές (κουπλέ - ρεφρέν) και συνθέστε μια μελωδία που να ταιριάζει στο θέμα σας.

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε κάποιο online λεξικό ομοιοκαταληξίας.

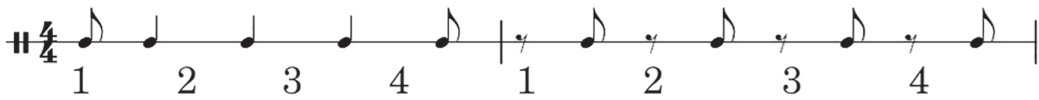
Αξιοποιήστε τα παρακάτω βασικά στοιχεία της μουσικής:

Τονικότητα	Ρε (φυσική) Ελάσσονα (αιολικός τρόπος από Ρε)
Δομή	Κουπλέ - Ρεφρέν
Δυναμικές	p, mf, f
Συνήχηση	Κύριες συγχορδίες στη Ρε Ελάσσονα (φυσική)
Χρονική αγωγή (ταχύτητα)	Allegro

Μουσική Θεωρία: Τι είναι συγκοπή;

Η συγκοπή είναι η μετατόπιση του κανονικού τονισμού του μέτρου στη μουσική, που προ-καλείται συνήθως, όταν τονίζεται ένας αδύναμος παλμός. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται μια ρυθμική ένταση που μπορεί να κάνει τη μουσική να ακούγεται πιο ενδιαφέρουσα και δυναμική.

Παρατηρήστε στα παρακάτω παραδείγματα πώς μετατίθενται οι τονισμοί των μέτρων σε σχέση με τους παλμούς και τονίζονται πιο αδύναμα μέρη του μέτρου.

Εντοπίστε και κυκλώστε τις συγκοπές στο παρακάτω απόσπασμα από το τραγούδι *It's Christmas Time* των **Band Aid**:

Quiz πάνω στο τραγούδι «Another one bites the dust»

Βρείτε τις συγκοπές

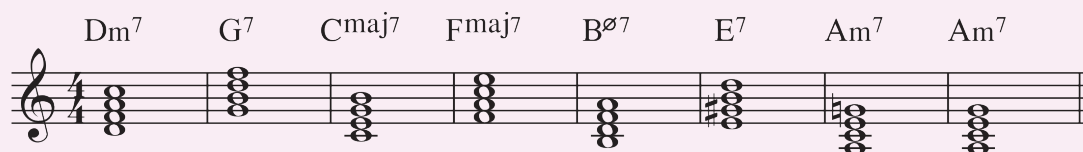
ΕΞΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ JAZZ

Επιπλέον δραστηριότητες

Ώρα να μάθουμε να αυτοσχεδιάζουμε, όπως οι μουσικοί της Jazz! Μάθετε να παίζετε την παρακάτω αλληλουχία συγχορδιών σε πιάνο ή αρμόνιο. Προσέξτε ότι το χέρι μετακινείται με παρόμοιο τρόπο στο κλαβιέ για να εκτελέσει τις διαφορετικές συγχορδίες.

Στη συνέχεια, χωριστείτε σε τριάδες και επιλέξτε έναν από τους παρακάτω ρόλους:

- **Ρόλος 1:** Παίζετε συνεχόμενα την παραπάνω αλληλουχία, δημιουργώντας έναν αρμονικό σκελετό. Πάνω σας θα στηριχθούν οι υπόλοιποι για τον αυτοσχεδιασμό τους. Αν ο ρόλος σας φαίνεται πολύ δύσκολος, μπορείτε να τον αναθέσετε στον/στην εκπαιδευτικό!
- **Ρόλος 2:** Ακούστε την αρμονική ακολουθία και παρακολουθήστε την παρτιτούρα. Εσείς πρέπει να δημιουργήσετε μικρές φρασούλες με κάποιες νότες από κάθε συγχορδία. Για παράδειγμα στο πρώτο μέτρο μπορείτε να παίξετε Φα - Ρε με όποιο ρυθμικό σχήμα θέλετε. Δεν χρειάζεται να αυτοσχεδιάζετε συνεχώς - η σιωπή είναι κι αυτή μέρος της μουσικής και μπορεί να κάνει το παίξιμό σας πιο εκφραστικό.
- **Ρόλος 3:** Παίζετε μόνο τη θεμέλια νότα (βάση) κάθε συγχορδίας π.χ. Ρε - Σολ - Ντο κ.ο.κ. Θα μπορούσατε να παίξετε πάνω σε ένα οστινάτο π.χ. τέσσερα τέταρτα σε κάθε μέτρο. Επομένως το πρώτο μέτρο θα ακουστεί ως εξής: Ρε - Ρε - Ρε - Ρε. Προσοχή! Να κρατάτε με ακρίβεια το ρυθμό, καθώς οι υπόλοιποι βασίζονται πάνω σας.

Jazz αρμονική πρόοδος

ΠΑΡΑΚΛΑΔΙΑ ΤΗΣ ROCK ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Smells Like Teen Spirit - Nirvana (1991)

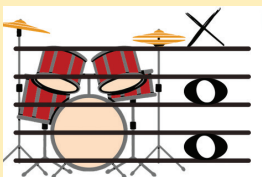
Το “Smells Like Teen Spirit” των **Nirvana** (αμερικανικό συγκρότημα από το Seattle) θεωρείται ένα από τα πιο εμβληματικά Grunge τραγούδια. Κυκλοφόρησε το 1991 στο άλμπουμ *Nevermind* και γρήγορα έγινε σύμβολο της νεανικής αντίδρασης και απογοήτευσης της εποχής.

Ακούστε το μουσικό κομμάτι “Smells Like Teen Spirit” των **Nirvana** και συμπληρώστε τη δομή του, τοποθετώντας στη σωστή σειρά τα παρακάτω μέρη: εισαγωγή, κουπλέ [verse], κουπλέ [verse], ρεφραίν [chorus], ρεφραίν [chorus], pre-chorus, γέμισμα [break], σόλο κιθάρας.

A		B		A		B		A		B	
	pro-chorus (Hello...)		κουπλέ		ρεφραίν break		pro-chorus (Hello...)				

Οδηγίες ανάγνωσης

Συνοδέψτε το κομμάτι με το παρακάτω ρυθμικό σχήμα σε ομάδες, αξιοποιώντας κατάλληλα ιδιόφωνα - μεμβρανόφωνα όργανα της τάξης, σωματικά κρουστά ή μέρη από drumset.

Η **Grunge** ενσωματώνει στοιχεία από το Alternative Rock, το Punk Rock και το Heavy Metal. Χαρακτηρίζεται από σκληρούς, παραμορφωμένους κιθαριστικούς ήχους, αποφεύγοντας όμως τα σόλο κιθάρας και άλλες επιδείξεις δεξιοτεχνίας. Οι στίχοι ασχολούνται με την αποξένωση και την κοινωνική απογοήτευση, εκφράζουν κυνισμό, πόνο και πικρό χιούμορ, αντικατοπτρίζοντας την απογοήτευση μιας γενιάς που αντιμετώπιζε ανεργία και άλλα κοινωνικά προβλήματα.

Glam Rock: η περίπτωση του David Bowie

David Bowie θεωρείται ένας από τους πρωτοπόρους του Glam Rock, ένα μουσικό στυλ που συνδύαζε την προκλητική μόδα, το ανδρόγυνο ύφος και τις θεατρικές εμφανίσεις, με μουσικά στοιχεία από την Hard Rock, την Pop και την Ψυχεδελική μουσική. Ο Bowie θέλησε να δημιουργήσει μια ιδιαίτερη προσωπικότητα (περσόνα) και να μετατρέψει τις εμφανίσεις με την μπάντα του σε θεατρικά δρώμενα. Η ταινία *2001: Οδύσσεια του Διαστήματος* (1968) του Stanley Kubrick και το κύμα ενδιαφέροντος για το διάστημα που πυροδότησε η προσελήνωση των Αμερικανών το 1969, του έδωσαν έμπνευση για τον χαρακτήρα που αναζητούσε: τον αστροναύτη Major Tom. Στο τραγούδι "Space Oddity" που κυκλοφόρησε το 1969, ο Major Tom απομακρύνεται σταδιακά από τη Γη, βιώνοντας μια κατάσταση μοναξιάς και υπαρξιακής αποξένωσης στο διάστημα.

Μάθετε να τραγουδάτε και να παίζετε τη μελωδία του "Space Oddity" σε μελωδικά όργανα της τάξης.

C Em C Em

Ground con - trol to Ma jor Tom___ Ground con - trol to Ma jor Tom___

Am D C Em

take your pro-teín pills..and put your hel-met on... Ground con - trol to Ma jor Tom___

C Em Am D

commen-cing count-down en-gines on___ Check ig-ni-tion and..mayGod's love be with you.

Παρτιτούρα τραγουδιού «Space Oddity»

Ηχητικό απόσπασμα τραγουδιού «Space Oddity»

Το τραγούδι περιλαμβάνει διαφορετικά ρυθμικά σχήματα με συνδυασμό ογδού και δύο δεκάτων έκτων, τα οποία ισούνται με τη διάρκεια ενός τετάρτου. Διαβάστε το παρακάτω ρυθμικό σχήμα χρησιμοποιώντας ρυθμικές συλλαβές, όπως τι τι-ρι και χτυπώντας παλαμάκια.

Ρυθμικά σχήματα με όγδοα και δέκατα-έκτα

Η ΜΑΓΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ RHYTHM 'N' BLUES ΚΑΙ ΤΗΣ SOUL

Easy on Me - Adele (2021)

Η Adele είναι Βρετανίδα τραγουδίστρια και τραγουδοποιός της Pop με επιρροές από R'n'B, Soul και Gospel. Είναι γνωστή για τη βαθιά συναισθηματική της έκφραση και τη χαρακτηριστική mezzo-soprano φωνή της.

Παρτιτούρα τραγουδιού «Easy on Me»

Ακούστε το τραγούδι "Easy on Me" (2021) και εντοπίστε τις διαφορές στην ένταση της φωνής στο παρακάτω απόσπασμα (*Go easy... chance to*). Σημειώστε τις κατάλληλες δυναμικές, σύμφωνα με την ερμηνεία.

Go eas - - y on__ me, ba - by__ I was still
 __ a child__ did-n't get__ the chance to__

Ηχητικό απόσπασμα τραγουδιού «Easy on Me»

Αξιοποιήστε ένα online AI song generator, όπως το **AIVA** για να δημιουργήσετε το δικό σας τραγούδι στο στυλ R'n'B, με βάση τα παρακάτω βήματα:

- Μετά την είσοδο στην πλατφόρμα, κάντε κλικ στο **Create Track**. Επιλέξτε το είδος μουσικής που θέλετε να δημιουργήσετε, στην προκειμένη περίπτωση **Modern R'n'B**.
- Επιλέξτε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τραγουδιού (κλίμακα, μέτρο, tempo).
- Όταν δημιουργηθεί η σύνθεση, μπορείτε να ανοίξετε το **Open editor** και να πειραματιστείτε με διαφορετικά στοιχεία της παρτιτούρας. Για παράδειγμα, μπορείτε να προσθέσετε νότες στη μελωδία ή κάποιο μουσικό όργανο από την εντοχρήστρωση.
- Κατεβάστε το μουσικό κομμάτι σας σε μορφή mp3.

ΟΡΧΗΣΤΡΕΣ ΜΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ

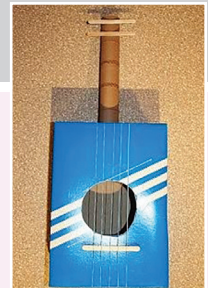

Επιπλέον δραστηριότητες

Κατασκευάστε όργανα από ανακυκλωμένα απλά καθημερινά υλικά και στείλτε ένα σημαντικό οικολογικό μήνυμα στην τοπική κοινωνία. Συγκεκριμένα:

- Συλλέξτε αντικείμενα που είχατε για πέταμα.
- Παρατηρήστε τον τρόπο που παράγεται ο ήχος τους.
- Αποφασίστε το σχήμα, το μέγεθος, το ηχόχρωμα που θέλετε να έχει.
- Αυτοσχεδιάστε ρυθμικά και μελωδικά ατομικά ή ομαδικά.
- Δημιουργήστε το οικολογικό σας μήνυμα.
- Παρουσιάστε το σε εκδήλωση του σχολείου.
- Ηχογραφήστε ένα podcast με θέμα την ανακύκλωση (π.χ. κάτι που απασχολεί την τοπική κοινότητα).
- Κοινοποιήστε το μήνυμά σας μέσω της ηλεκτρονικής εφημερίδας, την ιστοσελίδα του σχολείου, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης κ.τ.λ.
- Ανεβάστε φωτογραφίες με τα μουσικά όργανα και τη συναυλία σας στην ιστοσελίδα του σχολείου.

Ορχήστρα της ανακύκλωσης

Αναζητήστε βίντεο της **Vegetable orchestra** και του συγκροτήματος **Stomp** για να παρατηρήσετε άλλους ενδιαφέροντες τρόπους παραγωγής ήχου και μουσικής.

Πολλές ιδέες με κατασκευές θα βρείτε στο YouTube!

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Επιπλέον δραστηριότητες

Τραγουδήστε τα πρώτα 8 μέτρα του παραδοσιακού τραγουδιού από το Αζερμπαϊτζάν "Gül Açıdı". Υπάρχουν κοινές μελωδικές φράσεις; Διαφοροποιούνται κατά την επανάληψη; Αν ναι, με ποιον τρόπο;

Gül Aç - di_____ ha - zan___ ol - du

Gül Aç - di_____ ha - zan___ ol - du

Yar ben - den_____ ke - nar___ ol - du

Ben sen - den_____ ayrı - la - maz - dim.

Αναζητήστε στο διαδίκτυο παραδοσιακές και σύγχρονες εκτελέσεις του τραγουδιού (προτεινόμενα κανάλια: Radio active, Afaq Ismiyena). Επιλέξτε την εκτέλεση της αρεσκείας σας. Τεκμηριώστε την άποψή σας χρησιμοποιώντας μουσική ορολογία.

Το **Khalasband** είναι ένα rock συγκρότημα από την Παλαιστίνη, το οποίο αναμειγνύει στοιχεία της μουσικής της Μέσης Ανατολής. Κατά την ακρόαση, επικεντρωθείτε στην ηλεκτρική κιθάρα και τα κρουστά. Πειραματιστείτε με ηχηρές κινήσεις στο σώμα ή με ένα κρουστό μουσικό όργανο, βρείτε τον ρυθμό και γίνετε μέλος του συγκροτήματος. Σας είναι οικείος ο ρυθμός; Τον έχετε ακούσει σε άλλα τραγούδια;

- Αναζητήστε και άλλα συγκροτήματα δημοφιλούς μουσικής της περιοχής, παρατηρώντας την ένταξη στοιχείων της παραδοσιακής τους μουσικής σε αυτά.

Παρτιτούρα του παραδοσιακού τραγουδιού "Gül Açıdı"

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ, ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΡΕΑΣ

Ένα παραδοσιακό τραγούδι της Κίνας στην όπερα

Τη μελωδία του παραδοσιακού τραγουδιού "Jasmine flower" ενσωμάτωσε στην όπερα «Turandot» ο Ιταλός συνθέτης **Giacomo Puccini** (1858-1924). Η υπόθεση της όπερας εξελίσσεται στο Πεκίνο, όπου ζητείται σύζυγος για την πριγκίπισσα Τουραντό. Όποιος επιθυμούσε να την παντρευτεί θα έπρεπε πρώτα να λύσει τρεις γρίφους. Αν δεν τους έλυνε θα θανατωνόταν. Στην πρώτη πράξη της όπερας παιδική χορωδία τραγουδά "La-sui-monti-dell-est" (Εκεί, στα βουνά της Ανατολής) επάνω στη μελωδία του τραγουδιού "Jasmine flower".

Αναζητήστε στο διαδίκτυο και ακούστε προσεκτικά τις τρεις παρακάτω εκτελέσεις. Σημειώστε τα χαρακτηριστικά στοιχεία της κάθε μίας και εντοπίστε ομοιότητες και διαφορές (μελωδία, ερμηνεία, μουσικά όργανα κ.ά.). Ποια εκτέλεση προτιμάτε και γιατί;

Εκτέλεση	Χαρακτηριστικά στοιχεία	Ομοιότητες	Διαφορές	Προσωπική εκτίμηση
Από τον πιανίστα Lang Lang				
Guangzhou Symphony Youth Orchestra Jasmine Flower				
Εκτέλεση από παραδοσιακά όργανα της Κίνας				

Horse race (賽馬)

Το έργο "Horse race" (賽馬) εκτελέστηκε διαδικτυακά από 72 μουσικούς για τον εορτασμό της Κινεζικής Πρωτοχρονιάς του 2021. Αναζητήστε την εκτέλεση στο διαδίκτυο (προτεινόμενο κανάλι: Calgary Chinese Orchestra).

Calgary Chinese Orchestra

Ακούστε την εκτέλεση και σημειώστε τα μουσικά όργανα που αναγνωρίζετε. Στη συνέχεια, ελέγξτε τα με εκείνα που παρατίθενται στο τέλος του βίντεο.

- Υπάρχει κάποιο όργανο που δεν γνωρίζετε; Αναζητήστε πληροφορίες και ακούστε μουσικά αποσπάσματα. Μπορείτε να κάνετε μια σύντομη παρουσίαση στην υπόλοιπη τάξη.

Αναζητήστε τραγούδια του πρώτου K-pop συγκροτήματος **Seo Taiji and Boys**, και μεταγενέστερων συγκροτημάτων. Επιλέξτε ένα τραγούδι, αναφέρετε σύντομες πληροφορίες για το συγκρότημα που το ερμηνεύει, εστιάστε στα μουσικά χαρακτηριστικά του τραγουδιού (δομή, επιρροές από άλλα είδη μουσικής, μουσικά όργανα κ.ά.) και παρουσιάστε το στην τάξη. Αν θέλετε, μπορείτε και να «διδάξετε» στην υπόλοιπη τάξη τη μελωδία του τραγουδιού ή όποιο άλλο μουσικό στοιχείο σας εντυπωσιάζει.

Η ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ: ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΝΔΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Επιπλέον δραστηριότητες

Η μουσική των Ρομά επηρέασε και τις συνθέσεις του Σέρβου συνθέτη **Goran Bregovic** (Γκόραν Μπρέγκοβιτς), ο οποίος είναι συνθέτης κινηματογραφικής μουσικής και έχει συνεργαστεί με τον σκηνοθέτη **Emir Kustouritsa**. Στην ταινία *Ο καιρός των τσιγγάνων* του 1989 συναντούμε κάποια από τα έθιμα των Ρομά. Ο Bregovic διασκευάζει το παραδοσιακό τραγούδι "Ederlezi", το οποίο αποδόθηκε και στα ελληνικά με στίχους της Λίνας Νικολακοπούλου.

Εκτελέστε σε μουσικά όργανα τη μελωδία του τραγουδιού "Ederlezi". Τραγουδήστε το στην πρωτότυπη γλώσσα ή προσθέστε δικούς σας στίχους. Ενορχηστρώστε το σε ομάδες και παρουσιάστε το στην υπόλοιπη τάξη.

- Αναζητήστε το τραγούδι με τη φωνή της *Άλκηστης Πρωτοψάλτη* και άλλων τραγουδιστών (**Γιάννης Κότσιρας**, **Ελένη Ζουζάνα Βουγιουκλή** κ.ά.). Εντοπίστε ομοιότητες και διαφορές σε τρεις από αυτές τις εκτελέσεις.

Chords: Dm F Gm Dm Gm Dm Gm Dm

Φωνή

Sa me a ma la o-ro khe-le na
Σα με α μα λα ό-ρο κε-λε νά

Φλογέρα

Μεταλλόφωνο

Boomwhackers

o-ro khe-le na di-ve ke-re-na
ό-ρο κε-λε νά ντι βέ κε-ρέ-να

Παρτιτούρα του
τραγουδιού "Ederlezi"

- Επιλέξτε τρεις διαφορετικές εκτελέσεις του τραγουδιού (ενδεικτικά προτείνονται από την ταινία *Ο καιρός των τσιγγάνων*, από τη Συμφωνική Ορχήστρα του Δήμου Αθηναίων και από το συγκρότημα **Locomondo**). Εντοπίστε ομοιότητες και διαφορές ως προς τα μουσικά όργανα, τη φωνητική εκτέλεση, τη ρυθμική αγωγή. Ποια εκτέλεση προτιμάτε;

Goran Bregovic

Από το ποίημα του Κωστή Παλαμά *Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου*, διαβάστε τον Λόγο Θ' «Το βιολί». Μπορείτε να εστιάσετε στους στίχους: 3-18, 58-110, 118-134, 153-190. Χωριστείτε σε ομάδες και σχολιάστε ένα από τα παραπάνω αποσπάσματα (Προτεινόμενη πηγή: Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα).

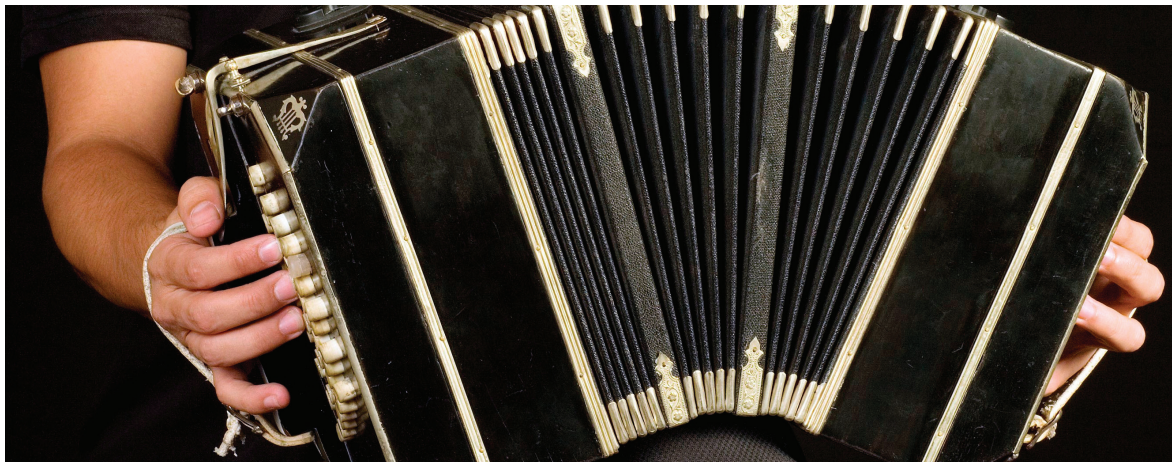
Έχοντας γνωρίσει κάποια στοιχεία από τη μουσική της Αλβανίας, της Βουλγαρίας και των Ρομά, ήρθατε σε επαφή με κάποια χαρακτηριστικά της μουσικής των Βαλκανίων. Αξιοποιήστε τις γεωγραφικές, ιστορικές και μουσικές σας γνώσεις και, με τη βοήθεια αξιόπιστων πηγών του διαδικτύου, συζητήστε τα παρακάτω:

- Ποιες χώρες ανήκουν στα Βαλκάνια;
- Ποιοι λαοί επέδρασαν πολιτισμικά στην περιοχή;
- Αναζητήστε και ακούστε μια όρχηστρα πνευστών των Βαλκανίων. Μοιάζει με την παραδοσιακή μουσική κάποιου γεωγραφικού διαμερίσματος της Ελλάδας;
- Γνωρίστε και άλλα όργανα που χρησιμοποιούνται.
- Πώς συνδέεται ο χορός με τη μουσική;
- Αναζητήστε κινηματογραφικές ταινίες, οι οποίες να έχουν βαλκανικό ήχο στη μουσική τους. Ενδεικτικά αναφέρονται οι ταινίες του **Emir Koustouritsa**.

Δημιουργήστε ένα δικό σας βίντεο σύντομης διάρκειας στο οποίο να εμπεριέχεται μουσική των Βαλκανίων.

ΡΥΘΜΟΙ ΚΑΙ ΜΕΛΩΔΙΕΣ ΤΟΥ ΜΕΞΙΚΟ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Επιπλέον δραστηριότητες

Τραγουδήστε το παραδοσιακό τραγούδι "Cielito Lindo" από το Μεξικό με τα ονόματα των νοτών (μελωδική ανάγνωση) ή/ και έπειτα με στίχους. Μπορείτε να εντοπίσετε τις μουσικές φράσεις και να διακρίνετε πόσα μέρη έχει το τραγούδι;

Παρτιτούρα του τραγουδιού "Cielito lindo"

• Χρησιμοποιήστε ένα μελωδικό όργανο και επιλέξτε από τις προτεινόμενες συχορδίες ποιες ταιριάζουν και σε ποια σημεία του τραγουδιού: **G, D7, C, D, E7, Am**

• Επιλέξτε ένα ρυθμικό σχήμα συνοδείας και ενορχηστρώστε το τραγούδι με τα διαθέσιμα μουσικά όργανα της τάξης σας.

De la sier__ ra mo - re - na cie - li - to lin - do vie - nen ba - jan - do__

Un par deo - ji - tos ne - gros cie - li - to lin - do de con - tra - ban - do__

Ay ay ay ay__ can - tay nol - lo - res__ por

que can - tan - do sea - le - gran cie - li - to lin - do los co - ra - zo - nes__

Παρτιτούρα του τραγουδιού "El condor pasa"

Εκτελέστε φωνητικά ή σε μελωδικό μουσικό όργανο το "El Condor Pasa" του περουβιανού συνθέτη **Daniel Alomβα Robles**. Μπορείτε να προσθέσετε και κρουστά.

• Αναζητήστε στο διαδίκτυο διαφορετικές εκτελέσεις του τραγουδιού. Ποια εκτέλεση σας άρεσε; Τεκμηριώστε την άποψή σας χρησιμοποιώντας μουσική ορολογία.

